

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καλησπέρα,

Αν όμως φέγγει ακόμα, τώρα που κάποιοι από εσάς ανοίγετε το βιβλίο, σας συνιστούμε να το αφήσετε δίπλα στο μαξιλάρι σας και να το ξανανοίξετε το βράδυ, στο φως μιας λάμπας – ακόμη καλύτερα, ενός κεριού.

Γιατί αυτές οι σελίδες θα σας οδηγήσουν σε δρόμους νυχτερινούς. Σε δρόμους όπου θα μπορέσετε να διακρίνετε εικόνες από τη ζωή, την ιστορία, τους θρύλους και τους τρόμους της νύχτας. Θα μεταφερθείτε στην ατμόσφαιρα που είχε η νύχτα τότε που ο ηλεκτρισμός δεν είχε διαλύσει ακόμη τα σκοτάδια, και μαζί τη μαγεία, στη νυχτερινή πόλη αλλά και στην ύπαιθρο. Τότε που η νύχτα ήταν ακόμη το βασίλειο των θρύλων και των στοιχειών, του θαυμαστού και των φασμάτων, του εγκλήματος και του μυστηρίου, των σκοτεινών και δυσωδών σοκακιών, της απειλητικής εξοχής, αλλά και του σκληρού μόχθου.

Τότε που η νύχτα ήταν αυτό: ένα βασίλειο.

Πώς όμως να περιπλανηθεί κανείς μέσα σ' ένα ολόκληρο βασίλειο; Τι να διαλέξει απ' όλα όσα έχουν γραφεί για τη νύχτα, όχι απλώς για να τα διαβάσει, αλλά και για να τα μεταφράσει και να τα συγκεντρώσει σε μια συλλογή που θα μεταφέρει τους αναγνώστες της σ' ένα νυχτερινό ταξίδι; Η

επιστήμη και η τέχνη, ο στοχασμός και το βίωμα δεν έχουν πάψει να εξερευνούν τα σκοτάδια της νύχτας, να εμπνέονται από αυτήν. Ιστορικοί, κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι, αλλά και πεζογράφοι, ποιητές, ζωγράφοι, την έχουν αναλύσει, περιγράψει, εξυμνήσει, απεικονίσει. Για όποιον λοιπόν δεν έχει το σχέδιο, φιλόδοξο έως τα όρια του ανέφικτου, να χτίσει τη Βιβλιοθήκη και την Πινακοθήκη της Νύχτας, η επιλογή κάποιων μόνο έργων ταυτίζεται με τον αποκλεισμό ενός τεράστιου όγκου άλλων με θεματική τη νύχτα και είναι, αναπόφευκτα, άδικη.

Σ' αυτή την ανθολογία, τιμάμε τη ζωγραφική με την περίφημη *Νύχτα* του Βαν Γκόγκ, που διαλέξαμε για το εξώφυλλο, και την ποίηση με τον «Αισθηματικό περίπατο» του Πωλ Βερλαίν, που διαλέξαμε για μότο.

Έμεναν οι κόσμοι του στοχασμού και της πεζογραφίας. Εδώ, το πρώτο κριτήριο επιλογής ήταν ο χρόνος: σε ποια εποχή θα κατευθύνουμε τη νυχτερινή διαδρομή μας; Η απόφαση δεν ήταν ιδιαίτερα δύσκολη: μα, στην εποχή που η νύχτα ήταν πραγματικά σκοτεινή, πριν ο ηλεκτρισμός φωτίσει την κάθε γωνιά της και διαλύσει σε μεγάλο βαθμό τη μαγεία της: στον 18ο κι ακόμη περισσότερο στον 19ο αιώνα.

Αφού λοιπόν καταλήξαμε και στη χρονική περίοδο και βρεθήκαμε πλέον μπροστά στην επιλογή των κειμένων, αποφασίσαμε με την ιστορικό, φίλη και συνάδελφο Ελευθερία Ζή να διαλέξουμε, η καθεμιά στον τομέα της, κείμενα αντιπροσωπευτικά, διαφωτιστικά (κι ας πραγματεύονται το σκοτάδι) αλλά και απολαυστικά για τον αναγνώστη. Η διερεύνηση οδήγησε στην επιλογή τριών θεωρητικών κειμένων (που μεταφράζονται για πρώτη φορά στα ελληνικά), τεσσάρων λογοτεχνικών και ενός που δεν ανήκει ούτε στη μία ούτε στην άλλη κατηγορία.

Έτσι, η Corinne Bayle, καθηγήτρια της γαλλικής λογοτεχνίας και ποίησης στην École Normale Supérieure της Λυών και με πλούσιο έργο πάνω στη νύχτα, κάνει στο άρθρο της «Γιατί η νύχτα;» μια επισκόπηση του ανεξάντλητου αυτού θέματος, από τη *Θεογονία* του Ησιόδου μέχρι τους μεγάλους καλλιτέχνες του 19ου αιώνα, ζωγράφους, πεζογράφους και ποιητές που εμπνεύστηκαν από τη νύχτα.

Η Arlette Farge, ιστορικός ειδικευμένη στον 18ο αιώνα και διευθύντρια ερευνών στο γαλλικό Centre National des Recherches Scientifiques, μας περιγράφει τη ζωή τη νύχτα στην πόλη κατά τον 18ο αιώνα.

Η Julia Csergo, ιστορικός των κοινωνικών και πολιτιστικών πρακτικών και καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο Lyon 2, μας ξεναγεί στη διπλή υπόσταση της νύχτας και μας δείχνει το διπλό πρόσωπο της νυχτερινής πόλης, συγκεκριμένα του Παρισιού, τον 19ο αιώνα.

Δυο λόγια μόνο για το κείμενο της George Sand, που όπως είπαμε δεν εντάσσεται σε κανένα από τα είδη που επιλέξαμε: το κείμενό της *Οράματα της νύχτας στην ύπαιθρο*, από το οποίο αναγκαστήκαμε δυστυχώς να επιλέξουμε μόνο κάποια αποσπάσματα, μας παρασύρει στις ρεματιές και στα δάση, εκεί όπου τη νύχτα εμφανίζονται «στοιχεία», και μας μιλά, όχι χωρίς ένα κάποιο μειδίαμα, για τις δοξασίες και τις δεισιδαιμονίες των ανθρώπων της υπαίθρου.

Για τους υπόλοιπους συγγραφείς δεν χρειάζονται ιδιαίτερες συστάσεις: ο Honoré de Balzac «προλογίζει» την ανθολογία μ' ένα πολύ μικρό παράθεμα από το *Πουγκί*· ο Eugène Sue μάς οδηγεί στα σκοτεινά σοκάκια του παρισινού υποκόσμου στα *Μυστήρια του Παρισιού*· ο Théophile Gautier μας καλεί να στροβιλιστούμε σ' ένα χορό βρικολάκων στην *Καφετιέρα*· τέ-

λος, ο Guy de Maupassant μας δίνει στη *Νύχτα* του την εφιαλτική και αγχωτική εικόνα μιας κατασκότεινης νυχτιάς.

Μέσα στο αρκετά στενό περιθώριο που είχαμε από άποψη χρόνου, κρίναμε ότι αυτή η επιλογή δίνει μια όσο το δυνατόν ολοκληρωμένη παρουσίαση της θεματικής της νύχτας. Αλλά γιατί στενό χρονικό περιθώριο; Διότι σ' αυτή την ανθολογία δεν είναι μόνο οι συγγραφείς πολλοί. Είναι και οι μεταφραστές τους – οι μεταφράστριές τους, για την ακρίβεια. Οκτώ και αυτές. Όλες διπλωματούχοι των Εργαστηρίων Λογοτεχνικής Μετάφρασης (Ε.Λ.Μ.) του Γαλλικού Ινστιτούτου της Αθήνας, που συγκεντρώνονται ξανά (κάποιες για πολλοστή φορά) σ' ένα εργαστήριο για να συνεργαστούν στη μετάφραση κειμένων επιλεγμένων από τις δασκάλες τους, προορισμένων να γλυστήσουν έξω από τον περιορισμένο χώρο μιας αίθουσας διδασκαλίας και να γίνουν βιβλία που απευθύνονται στο ευρύ αναγνωστικό κοινό. Τις ευχαριστίες μου προς τις οκτώ μεταφράστριες αυτού εδώ του έργου θα τις εκφράσω στο τέλος του βιβλίου, γιατί δεν είναι μόνον αυτές που θέλω να ευχαριστήσω. Ωστόσο, δεν θα μπορούσα να κλείσω αυτή την Εισαγωγή χωρίς να αναφέρω τα ονόματά τους: **Αγγελική Αδάμου, Ελευθερία Βαρουχάκη, Φαίδρα Γαβουνέλη, Μαρία Κουτρομπή, Βασιλεία Μακρή, Ασπασία Παπαναστασίου, Martine Σκλάβου, Κατερίνα Χατζοπούλου.**

Ωρα όμως ν' αρχίσει η περιπλάνηση. Νύχτωσε πια...

ΕΦΗ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

Μεταφράστρια και υπεύθυνη των Ε.Λ.Μ.
Αθήνα, Αύγουστος 2017